

การพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ต้นแบบจักสานไม้ไผ่มรดกภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่มาตรฐาน
ผลิตภัณฑ์ชุมชน : กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนแขวงวิลเลจ
Development and Enhancement of Prototype Bamboo Weaving Products
Based on Local Wisdom Heritage Toward Community Product Standards: A
Case Study of Kwaeng Village Community Enterprise.

สุดาทิพย์ เกษจ้อย*
Sudathip Khatjoi*

คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
319 ตำบลโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ 33000 ประเทศไทย
Faculty of Business Administration and Accounting, Sisaket Rajabhat University
319 Pho Sub-district, Mueang District, Sisaket Province, 33000 Thailand

รับบทความ: 15 กรกฎาคม 2568 ปรับปรุงบทความ: 26 ธันวาคม 2568 ตอรับตีพิมพ์บทความ: 31 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลและลักษณะเฉพาะของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่ของวิสาหกิจชุมชนแขวงวิลเลจ อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ 2) เพื่อพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ต้นแบบหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่ของวิสาหกิจชุมชนแขวงวิลเลจ อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ ให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) งานวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการจัดเวทีชุมชนแบบมีส่วนร่วม กลุ่มเป้าหมายคือสมาชิกวิสาหกิจชุมชนแขวงวิลเลจที่มีประสบการณ์การจักสานไม้ไผ่มากกว่า 15 ปี จำนวน 10 คน ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจง และผู้เชี่ยวชาญด้านงานหัตถกรรมและมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน จำนวน 3 คน ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพผลิตภัณฑ์ต้นแบบ ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนแขวงวิลเลจมีผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่ที่มีการผลิตและใช้งานในชุมชนจำนวน 10 รูปแบบ สะท้อนการสืบทอดและใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาการจักสานไม้ไผ่อย่างต่อเนื่อง จากกระบวนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้มีการคัดเลือกผลิตภัณฑ์

* ผู้ประพันธ์บรรณกิจ

อีเมล: Sudathip.k@sskru.ac.th

จำนวน 5 รูปแบบที่มีศักยภาพด้านการใช้งาน รูปแบบ และการต่อยอดเชิงพาณิชย์ เพื่อนำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ต้นแบบสำหรับการขอรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ผลิตภัณฑ์ต้นแบบทั้ง 5 รูปแบบผ่านการพัฒนาครบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวัสดุ ด้านความคงทน ด้านรูปแบบ และด้านความปลอดภัย โดยผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับเหมาะสมมากในภาพรวม ผลการวิจัยสะท้อนถึงประสิทธิภาพของกระบวนการพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ที่บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับแนวคิดการออกแบบเชิงนวัตกรรมและความยั่งยืน ซึ่งช่วยเพิ่มศักยภาพในการสร้างรายได้และเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากในชุมชนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ

งานหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่, ภูมิปัญญาท้องถิ่น, การพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์, มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน, วิสาหกิจชุมชนแนววิถิเล็ก

Received: July 15, 2025

Revised: December 26, 2025

Accepted: December 31, 2025

Abstract

This study aimed to: (1) investigate the information and distinctive characteristics of bamboo woven handicraft products of the Kwaie Village Community Enterprise in Khukhan District, Sisaket Province; and (2) develop and enhance prototype bamboo woven handicraft products of the Kwaie Village Community Enterprise to comply with the Community Product Standard (CPS). A mixed methods research approach was employed, integrating qualitative research and action research. Data were collected through in-depth interviews, focus group discussions, and participatory community workshops. The target group consisted of 10 purposively selected members of the Kwaie Village Community Enterprise with more than 15 years of experience in bamboo weaving, along with three experts in handicrafts and community product standards who evaluated the quality of the product prototypes. The findings revealed that the Kwaie Village community produces and utilizes 10 types of bamboo woven handicraft products, reflecting the continuous inheritance and practical use of local bamboo weaving knowledge. Through participatory discussions and community engagement, five product types with strong potential in terms of usability, design, and commercial extension were selected for prototype development to apply for CPS certification. The five prototypes were developed to meet all four CPS criteria: materials, durability, design, and safety. Overall evaluation by the experts indicated a “very appropriate” level of compliance with the

Community Product Standard. The results demonstrate the effectiveness of a systematic development and enhancement process that integrates local wisdom with innovative and sustainable design concepts. This approach not only improves product quality in line with CPS requirements but also increases income-generation potential and strengthens the grassroots economy of the community in a sustainable manner.

Keywords

Bamboo Weaving Products, Local Weaving Products, Local Wisdom, Product Enhancement, Kwae Village Community Enterprise

บทนำ (Introduction)

งานหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่เป็นหนึ่งในมรดกภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิต เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของสังคมไทยมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งมีทรัพยากร ไม้ไผ่อุดมสมบูรณ์ และมีการสืบทอดองค์ความรู้ด้านการจักสานจากรุ่นสู่รุ่น ผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่จึงมิได้เป็น เพียงเครื่องมือในชีวิตประจำวันเท่านั้น หากแต่สะท้อนอัตลักษณ์และภูมิปัญญาที่ฝังรากลึกในโครงสร้างทาง สังคมของชุมชน (Hoaihongthong & Tuamsuk, 2024; Sonhom & Taravet, 2023) การอนุรักษ์และ พัฒนางานหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่ให้สามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจและตอบสนองต่อบริบทปัจจุบันได้ อย่างเหมาะสม จึงเป็นประเด็นสำคัญต่อความยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น (Netwong, Khrouthongkhieo, & Pijitkamnerd, 2024) การพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์จักสานจากไม้ไผ่จำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการองค์ ความรู้เชิงวัฒนธรรมควบคู่กับกระบวนการออกแบบเชิงวิชาการ เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพและสามารถ แข่งขันได้ในบริบทเศรษฐกิจร่วมสมัย (Roadkasamsri, 2024)

อย่างไรก็ตาม ในบริบทของเศรษฐกิจปัจจุบัน ผลิตภัณฑ์จักสานจากไม้ไผ่ของวิสาหกิจชุมชนจำนวนมากยังประสบปัญหาด้านคุณภาพและมาตรฐานการผลิต โดยเฉพาะการขาดกระบวนการพัฒนาอย่างเป็น ระบบตามเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์ไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการรับรอง มาตรฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งกระทบต่อความน่าเชื่อถือ โอกาสทางการตลาด และความสามารถในการ สร้างรายได้อย่างต่อเนื่องของกลุ่มผู้ผลิต (Wattananachanobon & Chantararnamchoo, 2020) หาก ผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนไม่สามารถผ่านการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนได้ ย่อมส่งผลต่อข้อจำกัดใน การพัฒนาศักยภาพของกลุ่ม การขยายช่องทางการจำหน่าย และความมั่นคงทางเศรษฐกิจของชุมชนในระยะ ยาว จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่ส่วนใหญ่มุ่งเน้น การศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม หรือการประยุกต์ใช้แนวคิดการออกแบบเชิงนวัตกรรมในเชิงกว้าง ขณะที่ งานวิจัยที่ศึกษากระบวนการพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์จักสานจากไม้ไผ่ให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน ผลิตภัณฑ์ชุมชนอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในบริบทของวิสาหกิจชุมชนระดับพื้นที่ ยังมีอยู่อย่างจำกัด ช่องว่าง

ดังกล่าวสะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนางานวิจัยที่เชื่อมโยงภูมิปัญญาท้องถิ่นกับกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ตามมาตรฐานที่ชัดเจนและสามารถนำไปใช้ได้จริง

ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นการพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์จักสานจากไม้ไผ่ของวิสาหกิจชุมชนแขวงวิลเลจ จังหวัดศรีสะเกษ ให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช. 40/2559) โดยใช้แนวคิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์บนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น ร่วมกับกระบวนการออกแบบและการประเมินคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานอย่างเป็นระบบ การดำเนินการวิจัยมุ่งให้เกิดทั้งผลลัพธ์เชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้จริงในชุมชน ผลที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย ได้แก่ แนวทางการพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์จักสานจากไม้ไผ่ที่สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน การเพิ่มศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนในการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพและความน่าเชื่อถือ และการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและความยั่งยืนของชุมชนบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาข้อมูลและลักษณะเฉพาะของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่ของวิสาหกิจชุมชนแขวงวิลเลจ อำเภออุทุมพร จังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ต้นแบบหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่ของวิสาหกิจชุมชนแขวงวิลเลจ อำเภออุทุมพร จังหวัดศรีสะเกษ ให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.)

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Reviews)

การทบทวนวรรณกรรมในงานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างฐานความรู้เชิงวิชาการที่สนับสนุนการพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่สู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) โดยมุ่งสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น งานหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน การออกแบบผลิตภัณฑ์อย่างยั่งยืน และการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการดำเนินการวิจัย โดยมีหลักการ แนวคิดของการทบทวนวรรณกรรมในงานวิจัยดังนี้

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นและงานหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่ Hoaihongthong และ Tuamsuk (2024, 1285–1300) ศึกษาบทบาทของภูมิปัญญาท้องถิ่นในฐานะระบบความรู้ที่เกิดจากการสั่งสม ถ่ายทอด และปรับปรุงผ่านประสบการณ์ของชุมชน พบว่าภูมิปัญญาดังกล่าวสามารถนำไปต่อยอดเชิงเศรษฐกิจได้ หากมีการพัฒนาอย่างเหมาะสม ขณะที่ Sonhom และ Taravet (2023) ศึกษางานหัตถกรรมพื้นบ้านและรายงานว่าการคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมควบคู่กับการปรับปรุงแบบผลิตภัณฑ์ให้เหมาะสมกับการใช้งานในปัจจุบันสามารถเพิ่มคุณค่าของผลิตภัณฑ์โดยไม่ทำให้ความหมายทางวัฒนธรรมสูญหาย

2. มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) กับการยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์ สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (2559) ระบุว่า มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) เลขที่ 40/2559 สำหรับผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ กำหนดเกณฑ์การประเมิน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวัสดุ ด้านความคงทน ด้านรูปแบบ และด้านความ

ปลอดภัย ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับคุณภาพและความน่าเชื่อถือของผลิตภัณฑ์ชุมชน นอกจากนี้ การได้รับการรับรองตามมาตรฐาน มผช. ยังเป็นปัจจัยสนับสนุนสำคัญที่นำไปสู่การคัดสรรผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP Product Champion) ประเภทของใช้ ของตกแต่ง และของที่ระลึก ช่วยเพิ่มโอกาสในการยอมรับของตลาดและความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชน

3. การออกแบบผลิตภัณฑ์อย่างยั่งยืนในบริบทงานจักสานไม้ไผ่ Roadkasamsri (2024) ศึกษาการออกแบบผลิตภัณฑ์จากวัสดุธรรมชาติและพบว่าการออกแบบที่คำนึงถึงคุณสมบัติของวัสดุสามารถช่วยยืดอายุการใช้งานของผลิตภัณฑ์ได้ โดยในบริบทของไม้ไผ่ การเลือกไม้ไผ่ที่มีอายุเหมาะสม การอบแห้ง และการเคลือบผิวอย่างถูกวิธี สามารถลดการผุกร่อน เพิ่มความคงทน และยืดอายุการใช้งานของผลิตภัณฑ์จักสาน ขณะที่ Megavitry et al. (2024, 232–237) เสนอว่าแนวคิดการออกแบบอย่างยั่งยืนควรพิจารณาวัฏจักรชีวิตของผลิตภัณฑ์ ตั้งแต่การจัดการทรัพยากร การผลิต การใช้งาน จนถึงการจัดการหลังการใช้งาน

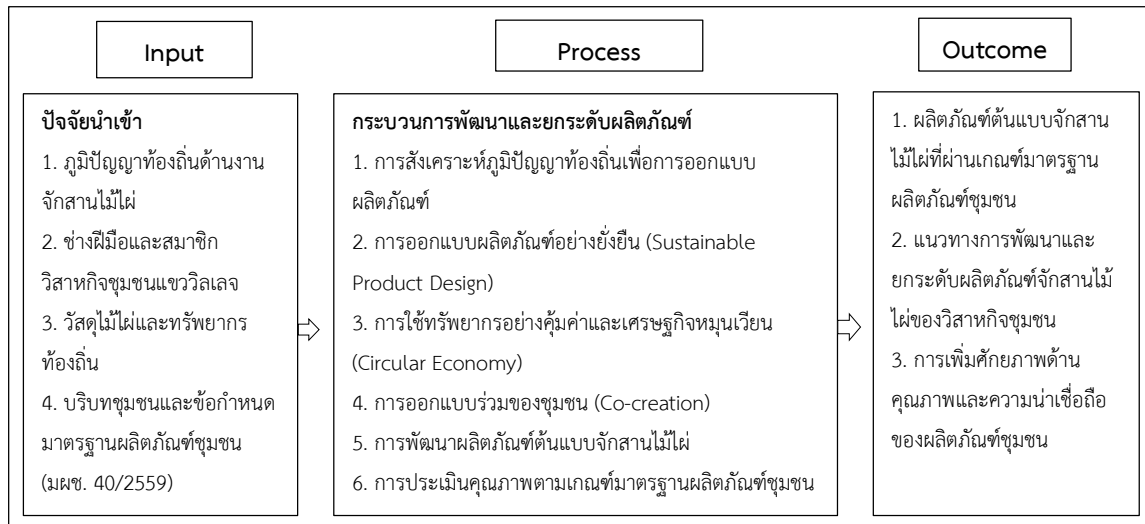
4. เศรษฐกิจหมุนเวียนและการใช้วัสดุอย่างคุ้มค่า แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยนำเศษไม้ไผ่จากกระบวนการจักสานมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ขนาดเล็ก เพื่อลดของเสีย ยืดอายุการใช้งานของวัสดุ และเพิ่มมูลค่าในห่วงโซ่การผลิตระดับชุมชนอย่างยั่งยืน

5. การมีส่วนร่วมของชุมชนและการออกแบบร่วม (Co-creation) การออกแบบร่วมเป็นกระบวนการที่ช่างฝีมือ นักออกแบบ และผู้วิจัยร่วมกันพัฒนาผลิตภัณฑ์บนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ซึ่งช่วยเสริมสร้างความเป็นเจ้าของ การเรียนรู้ร่วมกัน และความเข้าใจในมาตรฐานภายในชุมชน

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเชิงเปรียบเทียบ Sonhom และ Taravet (2023) ศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากฟางข้าวและรายงานว่าการนำทุนทางวัฒนธรรมมาผสานกับกระบวนการออกแบบสามารถสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีอัตลักษณ์และมูลค่าเพิ่มได้ ขณะที่งานของ Nyuhuan (2024) เน้นการศึกษาแนวทางด้านการตลาด

กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

งานวิจัยนี้ใช้กรอบแนวคิดเชิงกระบวนการที่บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น การออกแบบผลิตภัณฑ์อย่างยั่งยืน และเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ของวิสาหกิจชุมชนเขาวิลเลจ โดยมีกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 ภาพกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการวิจัย (Research Methodology)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยบูรณาการการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงพัฒนา (Research and Development: R&D) ซึ่งเหมาะสมกับการวิจัยที่มุ่งปรับปรุงและยกระดับผลิตภัณฑ์อย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่ของวิสาหกิจชุมชนแนววิเลจเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) เลขที่ 40/2559

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยครั้งนี้ใช้กลุ่มเป้าหมายทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงประเมินผลผลิตภัณฑ์ โดยกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างดังนี้

ประชากร ได้แก่ คนในชุมชนที่เป็นสมาชิกและขึ้นทะเบียนกับกลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ของวิสาหกิจชุมชนแนววิเลจ อำเภออุ้มผาง จังหวัดน่าน จำนวนทั้งสิ้น 50 คน

กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ ได้แก่ สมาชิกกลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ที่ประกอบอาชีพดังกล่าวเป็นประจำ จำนวน 10 คน ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีคุณสมบัติสำคัญ คือ 1) มีประสบการณ์การจักสานไม้ไผ่มากกว่า 15 ปี 2) มีบทบาทโดยตรงในการผลิตผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ของชุมชน 3) มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการจักสานไม้ไผ่

กลุ่มตัวอย่างดังกล่าวใช้เป็นแหล่งข้อมูลหลักสำหรับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐาน กระบวนการผลิต และแนวทางการพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเพื่อการประเมินเชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านงานหัตถกรรมและมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน จำนวน 3 คน ซึ่งทำหน้าที่ประเมินคุณภาพผลิตภัณฑ์ต้นแบบตามเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) เพื่อใช้ในการเปรียบเทียบคุณภาพก่อนและหลังการพัฒนา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยเครื่องมือเชิงคุณภาพและเครื่องมือเชิงประเมิณคุณภาพผลิตภัณฑ์ ดังนี้

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ใช้สำหรับเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากกลุ่มตัวอย่างสมาชิกกลุ่มหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ จำนวน 10 คน เพื่อศึกษากระบวนการผลิต เทคนิคการจักสาน วัสดุที่ใช้ ปัญหาอุปสรรค และแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ให้เป็นไปตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

แบบคำถามการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion Questions) ใช้สำหรับระดมความคิดเห็นจากสมาชิกกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน และผู้แทนชุมชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อแลกเปลี่ยนมุมมองเกี่ยวกับแนวทางการออกแบบ การพัฒนา และการยกระดับผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่สู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

แบบประเมินผลิตภัณฑ์ต้นแบบ ใช้สำหรับประเมินคุณภาพและความเหมาะสมของผลิตภัณฑ์ต้นแบบจักสานไม้ไผ่ตามเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช. เลขที่ 40/2559) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ซึ่งคัดเลือกแบบเจาะจงจากผู้ที่มีคุณสมบัติ ได้แก่ 1) มีความเชี่ยวชาญด้านงานหัตถกรรมหรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ 2) มีประสบการณ์ด้านการประเมินคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนหรือมาตรฐานผลิตภัณฑ์ และ 3) มีความรู้เกี่ยวกับเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อให้การประเมินมีความน่าเชื่อถือและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

แบบรายงานผลการตรวจสอบมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ใช้สำหรับเปรียบเทียบคุณภาพของผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ก่อนและหลังการพัฒนา โดยการประเมินก่อนการพัฒนาเป็นการตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์เดิมตามเกณฑ์ มผช. และการประเมินหลังการพัฒนาเป็นการตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์ต้นแบบที่ผ่านการพัฒนาแล้ว โดยใช้เกณฑ์เดียวกัน เพื่อสะท้อนผลการยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์อย่างเป็นระบบ

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เครื่องมือวิจัยทุกฉบับผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ด้วยวิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ก่อนนำไปใช้จริง

4. วิธีดำเนินการวิจัย การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนหลัก ซึ่งแต่ละขั้นตอนเชื่อมโยงโดยตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ตั้งแต่การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบ ไปจนถึงการประเมินผลตามเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ดังนี้

4.1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและบริบทของชุมชน ศึกษาเอกสาร งานวิจัย และข้อมูลท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับงานหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ รวมถึงสภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของวิสาหกิจชุมชนแขวงวิลเลจ

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มโดยใช้เครื่องมือที่พัฒนาแล้ว ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเมษายน พ.ศ. 2568 ณ ศูนย์เรียนรู้วิสาหกิจชุมชนแขวงวิลเลจ อำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ มีการบันทึกเสียงและจดบันทึกภาคสนาม พร้อมจัดเก็บข้อมูลด้วยการเข้ารหัส (Coding)

4.3 การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบ นำข้อมูลจากการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) มาใช้ในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบจักสานไม้ไผ่ โดยยึดแนวทางการออกแบบอย่างยั่งยืนและการออกแบบร่วมของชุมชน พัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบจำนวน 10 ต้นแบบ

4.4 การประเมินและถ่ายทอดองค์ความรู้ ประเมินผลิตภัณฑ์ต้นแบบก่อนและหลังการพัฒนาด้วยแบบประเมินมาตรฐาน มผช. วิเคราะห์ผลการประเมินและปรับปรุงผลิตภัณฑ์ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ พร้อมถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคนิคการพัฒนาผลิตภัณฑ์แก่สมาชิกชุมชนผ่านกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ดำเนินการให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยและลักษณะของการวิจัยเชิงพัฒนา (Research and Development) โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปฏิบัติการ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มย่อย ผู้วิจัยดำเนินการถอดความจากการบันทึกเสียงและบันทึกภาคสนามอย่างครบถ้วน จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการจัดหมวดหมู่ข้อมูล สังเคราะห์ และตีความเชิงพรรณนา เพื่อให้ได้ประเด็นสาระสำคัญเกี่ยวกับ 1) ลักษณะและกระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ของชุมชน 2) ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ใช้ในการจักสาน 3) ปัญหาและอุปสรรคในการผลิต 4) แนวทางการพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ต้นแบบ

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปฏิบัติการ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปฏิบัติการเป็นการวิเคราะห์ผลการพัฒนาผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ภายหลังการดำเนินกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ โดยเปรียบเทียบผลการประเมินคุณภาพผลิตภัณฑ์ก่อนและหลังการพัฒนา ตามเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) เลขที่ 40/2559 ซึ่งครอบคลุมด้านวัสดุ ความคงทน รูปแบบ และความปลอดภัย

ผลการวิจัย (Results)

1. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า วิสาหกิจชุมชนแขวงวิลเลจมีผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่ที่ผลิตและใช้งานในชุมชนจำนวน 10 รูปแบบ ซึ่งสะท้อนการสืบทอดภูมิปัญญาการจักสานไม้ไผ่อย่างต่อเนื่อง โดยใช้เทคนิคดั้งเดิมและวัสดุจากทรัพยากรในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม ผลิตภัณฑ์ดั้งเดิมยังมีข้อจำกัดด้านรูปแบบ ความคงทน ความปลอดภัย และความพร้อมในการเข้าสู่การรับรองตามเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน จากกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้ทรงคุณวุฒิ ได้มีการคัดเลือกผลิตภัณฑ์จำนวน 5 รูปแบบ ได้แก่ ข้อง ตะกร้า กระบุง กะต่า และกรอบรูป เพื่อนำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ต้นแบบ ผลการพัฒนาพบว่า ผลิตภัณฑ์ต้นแบบได้รับการปรับปรุงอย่างเป็นระบบ โดยยังคงอัตลักษณ์ลายจักสานพื้นถิ่นไว้ พร้อมทั้งพัฒนาในด้านวัสดุ โครงสร้าง รูปแบบ และความปลอดภัยให้เหมาะสมกับการใช้งานในบริบทปัจจุบัน

2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญตามเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช. เลขที่ 40/2559) พบว่าผลิตภัณฑ์ต้นแบบทั้ง 5 รูปแบบผ่านเกณฑ์ครบทั้ง 4 ด้าน และมีผลการประเมินโดยภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก แสดงให้เห็นว่ากระบวนการพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์มีประสิทธิภาพ และผลิตภัณฑ์มีศักยภาพเพียงพอสำหรับการยื่นขอรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน และการต่อยอดเชิงพาณิชย์ในอนาคต

ตารางที่ 1 ผลการสำรวจผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ในชุมชนเขาวังลาง (ผลิตภัณฑ์ 10 รูปแบบ)

ลำดับ	ชื่อผลิตภัณฑ์	รูปแบบผลิตภัณฑ์ (เดิม)	จำนวนที่ผลิตได้/วัน/คน	ใช้สำหรับ
1	หม้อ		1 ใบ (ขึ้นอยู่กับความชำนาญ)	เครื่องมือใส่สัตว์น้ำ
2	ตะกร้า		1 ใบ (ขึ้นอยู่กับความชำนาญ)	ใส่ของใช้ในชีวิตประจำวัน
3	ตะบุง		1 ใบ (ขึ้นอยู่กับความชำนาญ)	ใส่ข้าวสาร/ข้าวเปลือก ของใช้ประจำวันอื่น ๆ
4	ชะเนียง		1 ใบ (ขึ้นอยู่กับความชำนาญ)	เครื่องมือดักและจับสัตว์น้ำ
5	ไซ		1 ใบ (ขึ้นอยู่กับความชำนาญ)	เครื่องมือดักและจับสัตว์น้ำ
6	กระบุง		1 ใบ (ขึ้นอยู่กับความชำนาญ)	ใส่ข้าวสาร/ข้าวเปลือก
7	กะด่ำ		1 ใบ (ขึ้นอยู่กับความชำนาญ)	ใส่อุปกรณ์กินหมาก

ตารางที่ 1 ผลการสำรวจผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ในชุมชนแขวงวิลเลจ (ผลิตภัณฑ์ 10 รูปแบบ) (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อผลิตภัณฑ์	รูปแบบผลิตภัณฑ์ (เดิม)	จำนวนที่ผลิตได้/วัน/คน	ใช้สำหรับ
8	กระดัง		1 ใบ (ขึ้นอยู่กับความชำนาญ)	ตากแห้ง เช่น ปลา ส่ายข้าวเหนียว
9	ข้องแบน		1 ใบ (ขึ้นอยู่กับความชำนาญ)	เครื่องมือใส่สัตว์น้ำ
10	กรอบรูป		1 ใบ (ขึ้นอยู่กับความชำนาญ)	ใส่รูปตนเองหรือรูปที่ระลึก

จากตารางที่ 1 แสดงผลการสำรวจผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ของชุมชนแขวงวิลเลจ จำนวน 10 รูปแบบ ซึ่งสะท้อนความหลากหลายและการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้เทคนิคดั้งเดิมและวัสดุจากทรัพยากรในพื้นที่ ผลิตภัณฑ์มีการใช้งานสอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน อย่างไรก็ตาม ส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบตามเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) จึงเป็นฐานข้อมูลสำคัญสำหรับการคัดเลือกผลิตภัณฑ์เพื่อพัฒนาเป็นต้นแบบในขั้นตอนถัดไปของการวิจัย

ตารางที่ 2 ผลการประเมินและคัดเลือกผลิตภัณฑ์จักสานจากไม้ไผ่เพื่อพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ต้นแบบ (Rating Scale 1–5) คณะผู้ประเมินจำนวน 3 คน

ลำดับ	ชื่อผลิตภัณฑ์	การใช้งานจริง	ศักยภาพเชิงพาณิชย์	เอกลักษณ์ชุมชน	ความเป็นไปได้ตามมผช.	คะแนนรวม	ผลการคัดเลือก
1	ข้อง	5	4	4	4	17	✓
2	ตะกร้า	5	4	3	4	16	✓
3	ตะบุง	4	3	3	3	13	–
4	ชะเนียง	3	2	3	2	10	–
5	ไซ	3	2	3	2	10	–
6	กระบุง	5	4	3	4	16	✓
7	กะต๋า	4	5	5	4	18	✓
8	กระดัง	4	3	3	3	13	–
9	ข้องแบน	4	3	3	3	13	–
10	กรอบรูป	4	5	5	4	18	✓

ผลการประเมินในตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ผลิตภัณฑ์จำนวน 5 รูปแบบ ได้แก่ ช้อง ตะกร้า กระบุง กะต๋ำ และกรอบรูป มีคะแนนรวมสูงกว่าผลิตภัณฑ์อื่นอย่างชัดเจน และมีศักยภาพครอบคลุมทั้งด้านการใช้งาน รูปแบบ และความพร้อมในการพัฒนาให้สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนทั้ง 4 ด้าน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงคัดเลือกผลิตภัณฑ์ทั้ง 5 รูปแบบดังกล่าวเพื่อพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ต้นแบบ เพื่อให้การวิจัยเชิงพัฒนา (Research and Development) มีความลุ่มลึก สามารถปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์ได้อย่างเป็นระบบ และสะท้อนผลลัพธ์ที่ชัดเจนต่อการยื่นขอรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนได้อย่างแท้จริง

ตารางที่ 3 ผลการประเมินคุณภาพผลิตภัณฑ์ต้นแบบจากไม่แพ้ตามเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช. 40/2559) การประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญด้านงานหัตถกรรมและมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน จำนวน 3 คน (มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ)

ต้นแบบที่	ชื่อผลิตภัณฑ์	คะแนนเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
1	ช้อง	4.15	0.86	เหมาะสมมาก
2	ตะกร้า	4.14	0.81	เหมาะสมมาก
3	ตะบุง	3.30	0.39	ปานกลาง
4	ชะเนียง	3.27	0.27	ปานกลาง
5	ไซ	3.12	0.37	ปานกลาง
6	กระบุง	4.12	0.89	เหมาะสมมาก
7	กะต๋ำ	4.23	0.87	เหมาะสมมาก
8	กระดั่ง	3.12	0.32	ปานกลาง
9	ช้องแบน	3.14	0.35	ปานกลาง
10	กรอบรูป	4.34	0.88	เหมาะสมมาก
	รวม	3.69	0.60	เหมาะสมมาก

จากตารางที่ 3 เป็นการประเมินต้นแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน โดยผลการประเมินมีค่าเฉลี่ยต้นแบบที่ 10 เท่ากับ 3.69 อยู่ในระดับเหมาะสมมาก โดยเรียงลำดับจากต้นแบบที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ต้นแบบที่ 10 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 ต้นแบบที่ 7 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 ต้นแบบที่ 1 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 ต้นแบบที่ 2 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14 ต้นแบบที่ 6 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำต้นแบบไปพัฒนาผลิตภัณฑ์จำนวน 5 ต้นแบบ เพื่อให้คณะกรรมการตรวจสอบมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน มผช.เลขที่ 40/2559

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบคะแนนคุณภาพผลิตภัณฑ์ต้นแบบก่อนและหลังการพัฒนาตามเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช. 40/2559) ระดับคะแนน: 1 = น้อยมาก, 2 = น้อย, 3 = ปานกลาง, 4 = มาก, 5 = มากที่สุด ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน

ผลิตภัณฑ์ต้นแบบ	วัสดุ (Pre)	วัสดุ (Post)	Δ	ความคงทน (Pre)	ความคงทน (Post)	Δ	รูปแบบ (Pre)	รูปแบบ (Post)	Δ	ความปลอดภัย (Pre)	ความปลอดภัย (Post)	Δ
ห้องไม้ไผ่	3	4.33	1.33	2.67	4.33	1.66	3	4	1	2.67	4	1.33
ตะกร้า	3	4	1	3	4	1	3.33	4.33	1	3	4	1
กระบุง	3	4	1	3.33	4.33	1	3	4	1	3	4	1
กะด่ำ	3.33	4.33	1	3	4.33	1.33	3.33	4.67	1.34	3	4.33	1.33
กรอบรูปไม้ไผ่	3.33	4.67	1.34	3.33	4.67	1.34	3.67	5	1.33	3.33	4.67	1.34
ค่าเฉลี่ยรวม	3.13	4.39	1.26	3.07	4.47	1.4	3.27	4.4	1.13	3	4.2	1.2

หมายเหตุ: ค่า Δ (Delta) = คะแนนหลังการพัฒนา - คะแนนก่อนการพัฒนา

จากตารางที่ 4 แสดงผลการเปรียบเทียบคะแนนคุณภาพผลิตภัณฑ์ต้นแบบจักสานไม้ไผ่ทั้ง 5 รูปแบบ ก่อนและหลังการพัฒนา ตามเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช. 40/2559) ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ วัสดุ ความคงทน รูปแบบ และความปลอดภัย ผลการประเมินพบว่าผลิตภัณฑ์ต้นแบบทุกประเภทมีคะแนนหลังการพัฒนาเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนในทุกด้าน สะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพของกระบวนการพัฒนาเชิงระบบ โดยเฉพาะด้านวัสดุและความคงทนซึ่งมีการปรับปรุงกระบวนการเตรียมไม้ไผ่และโครงสร้างผลิตภัณฑ์ ขณะที่ด้านรูปแบบและความปลอดภัยได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับการใช้งานในบริบทปัจจุบันและสอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ทั้งนี้ กรอบรูปไม้ไผ่และกะด่ำเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคะแนนหลังการพัฒนาอยู่ในระดับสูงสุด แสดงถึงศักยภาพในการยื่นขอรับรองมาตรฐาน มผช. และการต่อยอดเชิงพาณิชย์ในอนาคต

ตารางที่ 5 ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ ที่ผ่านตามเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช. 40/2559)

ต้นแบบที่	รูปแบบผลิตภัณฑ์เดิม	รูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่	สิ่งที่พัฒนา
1			พัฒนา ด้านวัสดุและความคงทน โดยคัดเลือกไม้ไผ่ที่ผ่านการอบแห้ง เสริมโครงสร้างฐาน และปรับขอบให้เรียบ เพิ่มความปลอดภัยในการใช้งาน
2			พัฒนา ด้านรูปแบบและความคงทน ด้วยการเพิ่มความแน่นของลายจักสาน ปรับสัดส่วนให้เหมาะกับการใช้งานจริง และยืดอายุการใช้งาน
3			พัฒนา ด้านวัสดุและรูปแบบ โดยเลือกไม้ไผ่อายุเหมาะสม เสริมโครงปากกระบอก และปรับรูปทรงให้สอดคล้องกับบริบทการใช้งานปัจจุบัน
4			พัฒนา ด้านรูปแบบและเอกลักษณ์ โดยคงลายจักสานพื้นถิ่น เพิ่มความประณีตของงานฝีมือ และยกระดับภาพลักษณ์เชิงพาณิชย์
5			พัฒนา ครบทั้ง 4 ด้านตามมผช. โดยปรับรูปแบบให้ร่วมสมัย เสริมความแข็งแรงของโครง และปรับขอบมุมให้ปลอดภัย เหมาะเป็นผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก

อภิปรายผลการวิจัย (Discussion)

1) จากการศึกษาข้อมูลและลักษณะเฉพาะของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่ของวิสาหกิจชุมชนเขาวิลเลจ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ของวิสาหกิจชุมชนเขาวิลเลจมีฐานจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ถ่ายทอดผ่านลวดลาย รูปแบบ และกระบวนการผลิตแบบดั้งเดิม อย่างไรก็ตาม ผลิตภัณฑ์เดิมยังมีข้อจำกัดด้านคุณภาพวัสดุ ความคงทน ความปลอดภัย และความ

พร้อมต่อการรับรองตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช. 40/2559) สะท้อนความจำเป็นของการพัฒนาเชิงระบบเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันทางเศรษฐกิจ ผลการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบชี้ว่า การปรับปรุงคุณภาพวัสดุ ได้แก่ การใช้ไม้ไผ่ที่ผ่านการอบแห้ง การคัดเลือกเส้นตอกที่มีความสม่ำเสมอ และการเสริมโครงสร้างส่งผลให้คะแนนด้านวัสดุและความคงทนเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนหลังการพัฒนา สอดคล้องกับผลการศึกษาของวรเฉลิม วงศ์ปิ่น และคณะ (2566, 62–75) ที่ระบุว่าคุณภาพวัตถุดิบเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างมูลค่าเพิ่มความปลอดภัย และความพึงพอใจของผู้ใช้ ในด้านการออกแบบ ผลการวิจัยพบว่าการปรับปรุงทรงและลวดลายให้เหมาะสมกับการใช้งานร่วมสมัย โดยคงอัตลักษณ์ท้องถิ่นไว้ ช่วยยกระดับคะแนนด้านรูปแบบและความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์อย่างมีนัยสำคัญ สอดคล้องกับการศึกษาของพลภัทร สร้อยทอง (2565, 141–159) ที่ชี้ว่าการประยุกต์เทคนิคจักสานดั้งเดิมเข้ากับบริบทการใช้งานปัจจุบันสามารถเพิ่มคุณค่าและโอกาสทางการตลาดโดยไม่กระทบคุณค่าทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ การพัฒนาภายใต้กระบวนการออกแบบร่วม ระหว่างชุมชน ผู้วิจัย และผู้เชี่ยวชาญ ทำให้ผลิตภัณฑ์สอดคล้องกับความต้องการผู้ใช้และเกณฑ์มาตรฐานอย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับงานของโสธรม่า เครือเมฆ และชุตินา สังคะหะ (2564, 49–63) ที่รายงานว่าผลิตภัณฑ์จักสานซึ่งผสานอัตลักษณ์ท้องถิ่นกับการออกแบบสมัยใหม่ได้รับการยอมรับในระดับสูงด้านการออกแบบและประโยชน์ใช้สอย ผลการวิจัยยืนยันว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนร่วมกับการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญช่วยกำหนดทิศทางการพัฒนาที่ชัดเจน และสามารถยกระดับผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับมะโนด สุขตาม และคณะ (2566, 149–159) ที่เน้นบทบาทของการมีส่วนร่วมและการออกแบบบนฐานอัตลักษณ์ชุมชนในการเพิ่มมูลค่าเชิงสร้างสรรค์

2) การพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ต้นแบบจักสานไม้ไผ่สู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช. 40/2559) ผลการประเมินตามเกณฑ์ มผช. 40/2559 พบว่าผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ของวิสาหกิจชุมชนแขวงวิลเลจผ่านเกณฑ์สำคัญในด้านวัสดุ ความคงทน รูปแบบ และความปลอดภัย สะท้อนศักยภาพในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ตอบโจทย์ตลาดร่วมสมัยอย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับ อรพินท์ บุญสิน อรรครา ธรรมาธิกุล และวรรณชัย พรหมเกิด (2568) ที่รายงานว่าการยกระดับกระบวนการผลิตตามกรอบมาตรฐานควบคุมการมีส่วนร่วมของชุมชนช่วยเพิ่มความพึงพอใจของผู้บริโภค (ค่าเฉลี่ย 4.56 จาก 5) และเกิดความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ($p < .05$) ทั้งนี้ ผลของงานวิจัยนี้ยืนยันว่าการปรับปรุงวัสดุ โครงสร้าง และความปลอดภัยทำให้ผลิตภัณฑ์ผ่านเกณฑ์ มผช. ได้อย่างเป็นรูปธรรม ในมิติการตลาด นงนุช ไชยผาสุข (2568) ชี้ว่า “การรับรองมาตรฐาน” ทำหน้าที่เป็นสัญญาณคุณภาพ เพิ่มคุณค่าที่ลูกค้ารับรู้และลดความไม่แน่นอนในการตัดสินใจซื้อ โดยเฉพาะในตลาดออนไลน์ สนับสนุนข้อค้นพบของงานนี้ว่าการยกระดับสู่ มผช. ช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือ ลดอุปสรรคทางการตลาด และขยายโอกาสเชิงพาณิชย์ ด้านเทคนิค สุภาพร วิสุเร และคณะ (2566) แสดงว่าการพัฒนาต้นแบบตามมาตรฐานร่วมกับการทดสอบคุณสมบัติช่วยยืนยันคุณภาพและความปลอดภัย งานนี้ใช้การประเมินก่อน–หลังตามเกณฑ์ 4 มิติ พร้อมการตรวจภาคสนาม เช่น ความเรียบของขอบ-มุม ความแน่นของลายจักสาน การรับน้ำหนัก และความแข็งแรงของโครงสร้าง เพื่อยืนยันความคงทนและความปลอดภัย นอกจากนี้ พงศ์พิพัฒน์ มากช่วย (2565) เสนอแนวทางการยกระดับสู่ มผช. ผ่านสูตรมาตรฐานและการ

ออกแบบบรรจุภัณฑ์/ฉลาก ซึ่งสอดคล้องกับผลของงานนี้ว่าการพัฒนาเชิงระบบภายใต้มาตรฐานช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือ คุณค่าเชิงพาณิชย์ และความพร้อมต่อการขยายตลาด

การยกระดับตาม มผช. 40/2559 ช่วยเพิ่มคุณภาพใน 4 มิติ เสริมความเชื่อมั่นของผู้บริโภค และยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชน โดยคุณูปการของงานนี้คือการประยุกต์กรอบประเมิน 4 มิติแบบก่อน-หลังร่วมกับกระบวนการมีส่วนร่วม ซึ่งสามารถถ่ายทอดและขยายผลสู่ชุมชนอื่นได้อย่างเป็นระบบ

สรุปผลการวิจัย (Conclusion)

ประการแรก ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การศึกษาข้อมูลและลักษณะเฉพาะของผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ของวิสาหกิจชุมชนเขาวิลเลจ พบว่าชุมชนมีผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่จำนวน 10 รูปแบบ ซึ่งสะท้อนการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการจักสานอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ผลิตภัณฑ์เดิมยังมีข้อจำกัดด้านคุณภาพวัสดุ ความคงทน รูปแบบ และความปลอดภัย ทำให้ยังไม่พร้อมต่อการเข้าสู่กระบวนการรับรองตามเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช. 40/2559) ผลการศึกษานี้ช่วยให้ชุมชนเห็นจุดแข็งและจุดที่ควรพัฒนาอย่างเป็นระบบตามเกณฑ์มาตรฐานที่ชัดเจน

ประการที่สอง ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์ต้นแบบ พบว่าจากกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้เชี่ยวชาญ สามารถคัดเลือกผลิตภัณฑ์ 5 รูปแบบที่มีศักยภาพมาพัฒนาเป็นต้นแบบ และดำเนินการปรับปรุงตามเกณฑ์ มผช. ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ วัสดุ ความคงทน รูปแบบ และความปลอดภัย ผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญยืนยันว่าผลิตภัณฑ์ต้นแบบทั้งหมดผ่านเกณฑ์มาตรฐานและมีคุณภาพอยู่ในระดับเหมาะสมมาก แสดงถึงประสิทธิผลของกระบวนการพัฒนาเชิงระบบ

ในเชิงประโยชน์ต่อชุมชน งานวิจัยนี้ช่วยสร้างแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เป็นรูปธรรม ทำให้วิสาหกิจชุมชนมีต้นแบบผลิตภัณฑ์ที่สามารถนำไปใช้ยื่นขอรับรองมาตรฐาน มผช. และต่อยอดเชิงพาณิชย์ได้จริง อีกทั้งยังเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และศักยภาพของช่างจักสานในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับมาตรฐาน

ในเชิงองค์ความรู้ใหม่ งานวิจัยนำเสนอ “กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์จักสานบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนอย่างเป็นระบบ” ซึ่งสามารถใช้เป็นต้นแบบเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติสำหรับชุมชนจักสานไม้ไผ่อื่น ๆ ในการยกระดับผลิตภัณฑ์สู่มาตรฐานและความยั่งยืนทางเศรษฐกิจในอนาคต

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การพัฒนาเครื่องมือและแนวทางการฝึกอบรม ควรจัดทำเครื่องมือหรือคู่มือการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการออกแบบ การผลิต และการตลาดให้แก่สมาชิกในชุมชนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

2. การส่งเสริมความรู้แก่ชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ส่งเสริมให้มีการจัดอบรมเชิงสร้างสรรค์ (Creative Workshop) เพื่อเพิ่มทักษะด้านนวัตกรรม การออกแบบ และการสร้างแบรนด์ผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ให้ตรงกับความต้องการของตลาดยุคใหม่

3. การสร้างกลไกติดตามและประเมินผล ควรจัดตั้งคณะทำงานหรือตัวแทนจากชุมชนเพื่อทำหน้าที่ติดตาม ประเมินผล และรายงานความก้าวหน้าในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถปรับปรุงผลิตภัณฑ์และแนวทางการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. การขยายการมีส่วนร่วมของชุมชน ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมในวงกว้าง เช่น การรวมเครือข่ายชุมชนใกล้เคียง หรือการเชื่อมโยงกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมไม้ไผ่

เอกสารอ้างอิง (References)

- นงนุช ไชยผาสุข., (2568) กลยุทธ์การตลาดออนไลน์ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน ที่ได้รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน จังหวัดขอนแก่น. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. 15(2), 247–259. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/neuarj/article/view/279932>
- พงศ์พิพัฒน์ มากช่วย., (2565) แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อการสร้างอาชีพ และการยกระดับสู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน กรณีศึกษาผลิตภัณฑ์ไข่เค็ม อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี*. 10(2), 149-180. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/srj/article/view/260294/180176>
- พลภัทร สร้อยทอง., (2565) การออกแบบของตกแต่งบ้าน ภายใต้แนวคิดจากโครงสร้างผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ในครัวเรือน กรณีศึกษา ตำบลบางเจ้าฉ่า อำเภอโพธิ์ทองจังหวัดอ่างทอง. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ วิชาการ วิจัย และงานสร้างสรรค์*, 9(2), 141–159. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/arts/article/view/257183>
- มะโนด สุขตาม, ยุพดี สีนมาก, อภินันท์ชัย โจมสติ, บัญชา ชื่นจิต, และกัญญา เยี่ยมสวัสดิ์., (2566) องค์ความรู้ด้านงานหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ กลุ่มชมรมผู้สูงอายุตำบลทุ่งมน อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์. *วารสารวิชาการเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*, 8(2), 149–159. <https://doi.org/10.14456/journalindus.2023.25>
- วรเฉลิม วงศ์ปิ่น, ทัดษณ ศรีสุข, และวรลักษณ์ ศรีกันทา., (2566) มูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์และคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ที่ตอบสนองต่อ ความพึงพอใจในการใช้งานด้านบรรจุภัณฑ์อาหาร. *วารสารโลหะคดี*, 7(1), 62–75. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/lawasrijo/article/view/26281>

- สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. (2559). มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน: ผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ (มผช. 40/2559). กระทรวงอุตสาหกรรม.
- สุภาพร วิสุงเร, เสาวภา ชูมณี, กัญญารัตน์ เตือนหงาย, ศุมาลีน ดีจันทร์, ผกามาศ ประระทั้ง, นวรัตน์ มีชัย, ศิริกุล กล้ากุล, และนันทิยา ศรีแก้ว., (2566) การพัฒนาผลิตภัณฑ์สบู่เหลวสมุนไพรจากสารสกัดหมากสู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*. 7(1), 47-58. <https://ph02.tci-thaijo.org/index.php/scibru/article/view/247734>
- โสธรรมา เครือเมฆ, และชุตินา สังคะหะ., (2564) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนจากเครื่องจักสานไม้ไผ่ตกแต่งผ้าขาวม้าสู่พาณิชย์ ชุมชนวัฒนธรรมไทยเวียงคี่รีวัน จังหวัดนครนายก. *วารสารวามมืองแหรภพทศ ศาสตรปริทรรคณ์*, 8(2), 49–63. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/Vanam_434/article/view/252028
- อรพินท์ บุญสิน, อรรครา ธรรมาธิกุล, และวรรณชัย พรหมเกิด., (2568) การพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์แกงเคยปลาอบแห้งสู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน. *วารสารนาคบุตรปริทรรคณ์*. 17(2), 165-175. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/nakboot/article/view/276351>
- Hoaihongthong, S., & Tuamsuk, K. (2024). Integration of local cultural knowledge in the community products design and development. *Journal of Ecohumanism*, 3(6), 1285–1300. <https://doi.org/10.62754/joe.v3i6.4101>
- Megavitry, R., Pahrijal, R., & Novitasari, S. A. (2024). Innovation in traditional food processing technology to enhance competitiveness of local products in the global market. *World Scientific Advances*, 2(4), 232–237. <https://doi.org/10.58812/wsa.v2i04.1454>
- Netwong, T., Khrouthongkhieo, N., & Pijitkamnerd, B. (2024). Creative products based on local wisdom derived from mural paintings of Suphan Buri Province, Thailand. *Harmonia: Journal of Arts Research and Education*, 24(2), 401–410. <https://doi.org/10.15294/harmonia.v24i2.18570>
- Roadkasamsri, V. (2024). Exploring the intersection of sustainable design and cultural heritage: Enhancing community enterprise through product innovation in bamboo basketry using post-harvest sugar cane leaves. *Journal of Infrastructure, Policy and Development*, 8(16), 6097. <https://doi.org/10.24294/jipd6097>
- Sonhom, V., & Taravet, V. (2023). Identity of local wisdom to product development to enhance cultural products: A case study of Wat Kai Tia community, Krachaeng sub-district, Samkhok district, Pathum Thani province. *Asian Journal of Arts and Culture*, 23(2), Article 258319. <https://doi.org/10.48048/ajac.2023.258319>

Watthanachanobon, W., & Chantaranamchoo, N. (2020). A local wisdom knowledge management model to enhance economic value added for textile products of Thai-Yuan ethnic groups in mid-central provincial cluster. *Journal of Community Development Research (Humanities and Social Sciences)*, 13(4), 9–24.
<https://doi.org/10.14456/JCDR-HS.2020.32>